

Asia: VN/12575/2023

Lausuntopyyntö uudistettavasta lainvalmistelun kuulemisoppaasta

VASTAAJATIEDOT

1. Organisaatio

järjestö, yhdistys tai muu kolmannen sektorin organisaatio tai muu toimija

TYÖRYHMÄN ARVIOMUISTIO

2. Vaihtoehto 1 ohjeistetulle lausuntoajalle: Säilytetään nykyinen lausuntoajan pääsääntö (vähintään 6 viikkoa, laajoissa hankkeissa vähintään 8 viikkoa ja yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) ja avataan ohjeessa aiempaa konkreettisemmin pääsäännöstä poikkeamisen edellytykset.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Riittävän pitkä lausuntoaika on edellytys järjestöjen tosiasialliselle osallistumiselle. Tämä on erityisen tärkeää etenkin nyt, kun sosiaali- ja terveysjärjestöihin kohdistuu merkittäviä leikkauksia.

3. Ohjeistetut poikkeamisperusteet: Pitäisikö pääsääntöisestä lausuntoajasta voida tapauskohtaisen kokonaisharkinnan perusteella poiketa seuraavilla perusteilla? Valitse kaikki seikat, joiden perusteella lyhyemmän lausuntokierroksen pitäisi olla mahdollinen.

asian poikkeuksellinen kiireellisyys (ks. tarkemmin tästä ja edellisistä perusteista opasluonnoksen s. 54–56)

Perustelut

Yllättävät yhteiskunnalliset kriisit voivat edellyttää nopeaa reagointia ja tarpeen säätää lakeja poikkeuksellisen nopealla aikataululla, jolloin on perusteltua lyhentää lausuntokierrosta. Silloinkin lausuntoajasta poikkeamiselle tulee olla painavat perustelut. Lausuntoaika ei tule lyhentää pelkän kiireellisyyden vuoksi. Viime vuosina esimerkiksi budjettilakien lausuntoaikojen lyhentämisestä on perusteltu valmistelun kiireellisyydellä. Budjettilakien tiukka aikataulu ei voi olla riittävä syy lausuntoajasta poikkeamiseen.

4. Vaihtoehto 2 ohjeistetulle lausuntoajalle: Määritellään uudeksi lausuntoajan pääsäännöksi vähintään 5 viikkoa (laajoissa hankkeissa vähintään 7 viikkoa, yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) sekä poikkeamismahdollisuudet samoin kuin edellä 1 vaihtoehdossa. Osallistumisoikeuksien turvaamiseksi arvioidaan uuden kuulemisoppaan viimeistelyssä, onko tarpeen muuttaa opasluonnoksen vapaaehtoisesti noudatettavia, lausunnon antamista helpottavia suosituksia periaatteiksi, joita on lähtökohtaisesti noudatettava kaikissa hankkeissa (esim. ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta sekä vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste).

Vastustan

Perustelut

SOSTE ei kannata lausuntoajan lyhentämistä nykyisestä. Lausuntojen antamiseen tulee varata jatkossakin aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Valitettavan usein näistä periaatteista poiketaan. Arviointimuistion mukaan vuosina 2022–2024 lausuntoaikojen keskiarvo on ollut 5 viikkoa. Lyhyet lausuntoajat ovat haastavia järjestöille. Etenkin pienet järjestöt, joilla on rajalliset resurssit, eivät pysty vastaamaan tiukkoihin aikatauluihin. Kuulemisessa tulee varmistaa, että myös pienet ja usein marginalisoitujen ryhmien edustajat saavat äänensä kuuluviin.

Pidempi lausuntoaika mahdollistaa sen, että järjestöt pystyvät osallistamaan jäsenistöään lausuntojen laatimiseen ja kokoamaan näkemyksiä säännösten vaikutuksista. Lausuttavat esitykset ovat usein myös laajoja kokonaisuuksia, joihin perehtyminen vie paljon aikaa. Lisäksi järjestöillä saattaa olla valmistelussa useita lausuntoja samanaikaisesti. Riittävän pitkä lausuntoaika on erityisen tärkeää etenkin nyt kun järjestöihin kohdistuu merkittäviä leikkauksia.

Kuulemisten kautta saadaan laajasti tietoa säädösehdotukseen liittyvistä virheistä, riskeistä ja vaikutuksista, joilla voi olla merkittäviä vaikutuksia järjestöjen edustamiin ihmisryhmiin. Lausuntoajan lyhentäminen heikentää lausuntojen ja lopulta myös lainsäädännön laatua. Riittävä lausuntoaika varmistaa myös lainsäädännön toimeenpanon onnistumisen.

Perustuslaissa on säädetty julkisen vallan tehtävästä edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon (PL 14 § Vaali- ja osallistumisoikeudet) sekä yksilön oikeudesta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen (PL 2 § Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate). Vaikka lainsäädännön valmistelua koskevat ohjeet eivät ole oikeudellisesti sitovia, niin on hyvä huomioida perustuslaissa turvatut osallistumisoikeudet ja varmistaa, että kansalaisten näkemyksiä kuullaan riittävän laajasti ja yhdenvertaisesti. Valtioneuvoston oikeuskansleri, lainsäädännön arviointineuvosto ja perustuslakivaliokunta ovat painottaneet useassa eri yhteydessä, että lainvalmistelussa tulee huolehtia hyvästä lainvalmistelutavasta ja riittävästä kuulemisajasta.

Ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta sekä vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste tukevat lausunnon antamista, mutta nämä

toimenpiteet eivät varsinaisesti helpota tai nopeuta lausuntovalmistelua. Järjestöt joutuvat joka tapauksessa kokoamaan jäsenistöltään näkemyksiä säännösten vaikutuksista.

SOSTE haluaa muistuttaa siitä, että vaikka muodollinen kuuleminen olisi järjestetty suositusten mukaisesti, niin järjestöjen esiin tuomilla arvioilla ja näkemyksillä ei näytä olevan todellista vaikutusta päätöksiin. Vaikutukset koetaan vähäisiksi etenkin niissä tilanteissa, kun järjestöjä kuullaan vain valmiista säädösluonnoksesta. Järjestöjen kuuleminen esi- ja perusvalmisteluvaiheessa tukee hyvää lainsäädäntötyötä ja tarjoaa tosiasialliset vaikuttamismahdollisuudet järjestöille. Erityisen vaikuttavaksi järjestöt kokevat osallistumisen työryhmien työhön.

5. Vaihtoehto 3 ohjeistetulle lausuntoajalle: Määritellään uudeksi lausuntoajan pääsäännöksi vähintään 4 viikkoa (laajoissa hankkeissa vähintään 6 viikkoa, yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) sekä poikkeamismahdollisuudet samoin kuin edellä 1 vaihtoehdossa. Osallistumisoikeuksien turvaamiseksi arvioidaan uuden kuulemisoppaan viimeistelyssä, onko tarpeen muuttaa opasluonnoksen vapaaehtoisesti noudatettavia, lausunnon antamista helpottavia suosituksia periaatteiksi, joita on lähtökohtaisesti noudatettava kaikissa hankkeissa (esim. ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta, vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste, kuulemiset varhaisemmassa vaiheessa valmistelua sekä lausuntokierroksen aikana järjestettävä keskustelutilaisuus).

Vastustan

Perustelut

SOSTE ei kannata lausuntoajan lyhentämistä nykyisestä. Lausuntojen antamiseen tulee varata jatkossakin aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Valitettavan usein näistä periaatteista poiketaan. Arviointimuistion mukaan vuosina 2022–2024 lausuntoaikojen keskiarvo on ollut 5 viikkoa. Lyhyet lausuntoajat ovat haastavia järjestöille. Etenkin pienet järjestöt, joilla on rajalliset resurssit, eivät pysty vastaamaan tiukkoihin aikatauluihin. Kuulemisessa tulee varmistaa, että myös pienet ja usein marginalisoitujen ryhmien edustajat saavat äänensä kuuluviin.

Pidempi lausuntoaika mahdollistaa sen, että järjestöt pystyvät osallistamaan jäsenistöään lausuntojen laatimiseen ja kokoamaan näkemyksiä säännösten vaikutuksista. Lausuttavat esitykset ovat usein myös laajoja kokonaisuuksia, joihin perehtyminen vie paljon aikaa. Lisäksi järjestöillä saattaa olla valmistelussa useita lausuntoja samanaikaisesti. Riittävän pitkä lausuntoaika on erityisen tärkeää etenkin nyt kun järjestöihin kohdistuu merkittäviä leikkauksia.

Kuulemisten kautta saadaan laajasti tietoa säädösehdotukseen liittyvistä virheistä, riskeistä ja vaikutuksista, joilla voi olla merkittäviä vaikutuksia järjestöjen edustamiin ihmisryhmiin. Lausuntoajan lyhentäminen heikentää lausuntojen ja lopulta myös lainsäädännön laatua. Riittävä lausuntoaika varmistaa myös lainsäädännön toimeenpanon onnistumisen.

Perustuslaissa on säädetty julkisen vallan tehtävästä edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon (PL 14 § Vaali- ja osallistumisoikeudet) sekä yksilön oikeudesta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen (PL 2 § Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate). Vaikka lainsäädännön valmistelua koskevat ohjeet eivät ole oikeudellisesti sitovia, niin on hyvä huomioida perustuslaissa turvatut osallistumisoikeudet ja varmistaa, että kansalaisten näkemyksiä kuullaan riittävän laajasti ja yhdenvertaisesti. Valtioneuvoston oikeuskansleri, lainsäädännön arviointineuvosto ja perustuslakivaliokunta ovat painottaneet useassa eri yhteydessä, että lainvalmistelussa tulee huolehtia hyvästä lainvalmistelutavasta ja riittävästä kuulemisajasta.

Esitetyt toimenpiteet lausunnon antamisen nopeuttamiseksi parantaa lainsäädäntöhankkeiden avoimuutta ja ennakoivuutta. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan varsinaisesti nopeuta lausuntovalmistelua. Järjestöt joutuvat joka tapauksessa kokoamaan jäsenistöltään näkemyksiä säännösten vaikutuksista.

SOSTE haluaa muistuttaa siitä, että vaikka muodollinen kuuleminen olisi järjestetty suositusten mukaisesti, niin järjestöjen esiin tuomilla arvioilla ja näkemyksillä ei näytä olevan todellista vaikutusta päätöksiin. Vaikutukset koetaan vähäisiksi etenkin niissä tilanteissa, kun järjestöjä kuullaan vain valmiista säädösluonnoksesta. Järjestöjen kuuleminen esi- ja perusvalmisteluvaiheessa tukee hyvää lainsäädäntötyötä ja tarjoaa tosiasialliset vaikuttamismahdollisuudet järjestöille. Erityisen vaikuttavaksi järjestöt kokevat osallistumisen työryhmien työhön.

6. Arviomuistiossa käsitellään keinoja kuulemisen kehittämiseksi erityisesti valtioneuvoston sähköisiin työkaluihin liittyen. Pitäisikö seuraavia toimenpiteitä merkittävänä lainvalmistelun kuulemisen kehittämisessä? Valitse kaikki toimenpiteet, joita pitäisit merkittävänä.

Kaikki säädösehdotuksista järjestettävät lausunnotmenettelyt järjestettäisiin Lausuntopalvelussa.

Perustelut

Lausuntopalvelussa ei ollut mahdollista valita kuin yksi merkittävä toimenpide. Edellä valitun lisäksi SOSTE pitää merkittävänä kaikkia esitettyjä toimenpiteitä.

Vaikka hankeikkunan ominaisuuksia ja ohjeistusta kehitetään, niin jatkossakin lausuntopyyntöt tulee lähettää vielä erikseen.

7. Muu palaute työryhmän arviomuistioista.

-

KUULEMISOPAS – JOHDANTO

8. Kommentit kuulemisoppaan johdannosta.

Kuulemisoppaan mukaan sidosryhmien kuulemisella on paljon hyötyä säädösvalmistelussa. Kuulemisella parannetaan säädösvalmistelun tietopohjaa ja laatua. Lisäksi se vahvistaa säädösvalmistelun avoimuutta ja osallisuutta sekä edistää sääntelyn toimeenpanoa. Vaikka lainsäädännön valmistelua koskevat ohjeet eivät ole ministeriöitä oikeudellisesti sitovia, niin kaikin tavoin on varmistettava, että säädösvalmistelun periaatteita ja suosituksia noudatetaan. Siksi on tärkeää myös seurata, miten kuulemiset käytännössä toteutuvat.

SOSTE pitää hyvänä lainsäädännön kuulemisoppaassa esitettyjä menetelmiä ja työkaluja, joilla edistetään sidosryhmien kuulemista. Esimerkiksi lausuntopalvelu on helpottanut järjestöjen mahdollisuuksia antaa lausuntoja. Lausuntoaikojen tiukkuus koetaan usein haasteelliseksi – erityisesti budjettilakien kohdalla, joissa lausuntoajat osuvat usein kesälomakaudelle.

Kuulemisoppaalla on hyvää tarkoittava tavoite, mutta se edellyttää, että rakenteet ovat olemassa esitettyjen suositusten toteuttamiseksi. Järjestöt kokevat vuorovaikutuksen valtionhallinnon kanssa useammin toimivana kuin toimimattomana. Järjestöbarometrin (2024) mukaan valtakunnallisista sosiaali- ja terveysalan järjestöistä kolmasosa kokee kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutuksen valtionhallinnon kanssa toimivana/melko toimivana ja 28 prosenttia toimimattomana/melko toimimattomana. Vuorovaikutuksen kohentamiseksi toivottiin kansalaisyhteiskunnan toiminnan tunnettuuden lisäämistä valtionhallinnossa. Lisäksi toivottiin selkeää tiedottamista ja yhteydenottokanavia sekä selkeitä rakenteita ja käytäntöjä aitoon dialogiin. Järjestöt toivoivat, että työryhmiin nimettäisiin nykyistä useammin kansalaisyhteiskunnan edustajia. Työryhmätyöskentely on järjestöille tehokkain vaikuttamisen kanava ja se mahdollistaa laajan näkökulman huomioimisen jo valmistelun alkuvaiheessa. Valitettavasti järjestöjen edustus työryhmissä on vähentynyt, mikä heikentää niiden osallisuutta.

ESIVALMISTELU – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

9. Periaate – Mahdollisen esivalmistelun aloittaminen julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

10. Periaate – Mahdollisessa esivalmistelussa kuullaan keskeisiä sidosryhmiä ja tarvittaessa myös yleisöä, jos hankkeella voi olla merkittäviä vaikutuksia eikä kyse ole sellaisen EU-säädöksen täytäntöönpanosta, jossa on vähän kansallista liikkumavaraa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

11. Periaate – Jos esivalmistelusta laaditaan arviomuistio tai muu loppuraportti, siitä järjestetään kirjallinen kuuleminen Lausuntopalvelussa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

12. Periaate – Esivalmistelun mahdollista loppuraporttia koskevasta kuulemispalautteesta julkaistaan yhteenveto Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

13. Muut kommentit kuulemista esivalmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

-

PERUSVALMISTELU – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

14. Periaate – Säädosvalmisteluhankkeen toimeksiannosta päätettäessä suunnitellaan, miten sidosryhmiä osallistetaan valmistelun aikana. Keskeisiä näkökulmia suunnittelussa ovat hankkeen sidosryhmien ja kuulemistarpeiden tunnistaminen sekä kuulemisten aikataulut ja menetelmät.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

15. Periaate – Perusvalmistelun aikana kuullaan riittävän laajasti sidosryhmiä ja tarvittaessa myös yleisöä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Monet päätökset koskettavat usein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, joiden ääni välittyy heikosti päätöksentekoon. Järjestöillä on tietoa näiden ihmisten tilanteesta ja siitä, millaisia vaikutuksia lainsäädännön muutoksilla voi olla näiden ihmisten elämään. Järjestöillä on myös laaja-alaista asiantuntemusta palvelujärjestelmän toimivuudesta. Perusvalmistelun suunnittelussa on tärkeää tunnistaa keskeiset järjestöt, joiden kohderyhmiin sääntely vaikuttaa suoraan tai välillisesti. Heitä on kuultava kattavasti perusvalmistelun aikana.

16. Periaate – Perusvalmistelussa suunnitellaan säädösehdotusta koskeva lausuntomenettely.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

17. Muut kommentit kuulemista perusvalmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

-

LAUSUNTOMENETTELY – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

18. Periaate - Lausuntomenettely järjestetään Lausuntopalvelussa ja julkaistaan myös Hankeikkunassa. Lausuntomenettely voidaan järjestää muulla tavalla vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen perustelumuihistiossa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

19. Periaate - Säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaikaa on aihetta pidentää, jos se muuten ajoittuisi yleiseen lomakauteen. Lausuntoaika voi olla lyhyempi vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuistiossa. (Perustelluista syistä ks. opasluonnoksen luku 4.4.)

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Riittävän pitkä lausuntoaika on edellytys järjestöjen tosiasialliselle osallistumiselle. Tämä on erityisen tärkeää etenkin nyt, kun sosiaali- ja terveysjärjestöihin kohdistuu merkittäviä leikkauksia.

Poikkeamisperusteisiin on vastattu kysymyksessä 3.

20. Periaate – Lausuntomenettelyssä saaduista lausunnoista laaditaan yhteenveto, joka julkaistaan Hankeikkunassa. Lausuntoyhteenvetdon laatimisesta tai julkaisemisesta voi poiketa vain perustellusta syystä, joka mainitaan hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuistiossa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

21. Muut kommentit lausuntomenettelyä koskevasta ohjeistuksesta.

-

JATKOVALMISTELU JA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSENTEKO – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

22. Kommentit kuulemispalautteen hyödyntämistä jatkovalmistelussa ja valtioneuvoston päätöksenteossa koskevasta ohjeistuksesta.

Kuulemisyhteenvetoon on kirjattava, miten sidosryhmien antamat lausuntopalautteet on huomioitu lakiesityksessä. Järjestöjen kokemusten mukaan palautteita huomioidaan jatkovalmistelussa erittäin harvoin.

EDUSKUNNAN ASiantuntijakuulemiset – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

23. Periaate - Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa annettavassa esittelevän ministeriön vastineessa arvioidaan valiokunnan saama olennainen asiantuntijapalaute. Vastineessa vastataan myös valiokunnan mahdollisesti esittämiin kysymyksiin ja tarkentamistarpeisiin. Vastineessa mahdollisesti esitettävistä muutoksista hallituksen esityksen säännösehdotuksiin keskustellaan tarvittaessa valiokuntaneuvoksen kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

24. Muut kommentit esittelevän ministeriön toimintaa eduskunnan valiokunnan asiantuntijakuulemisessa koskevasta ohjeistuksesta.

-

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI – YLEINEN PALAUTE

25. Kommentit kuulemista seurannassa ja jälkiarvioinnissa koskevasta ohjeistuksesta.

-

EU-ENNAKKOVAIKUTTAMINEN, EU-SÄÄDÖKSET JA VALTIOSOPIMUKSET – YLEINEN PALAUTE

26. Kommentit kuulemista EU-ennakkovaikuttamisessa, EU-säädösten ja valtiosopimusten valmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

-

ESIVALMISTELU – SUOSITUKSET

27. Suositus – Esivalmistelun aikana on usein tarkoituksenmukaista järjestää myös suullisia kuulemisia esimerkiksi tietopohjan, nykytilan ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamiseksi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

28. Suositus – Kirjallisen esivalmistelukuulemisen kysymykset rakenteistetaan niin, että selvityksen kohteena oleva asiakokonaisuus ja osa-alueiden keskinäiset yhteydet on helppo hahmottaa. Myös vapaan palautteen antaminen on yleensä mahdollista. Lisäksi kysymysten muotoiluissa otetaan huomioon palautteen koostamiseen liittyvät tarpeet.

Kannatan muutettuna

Perustelut

SOSTE esittää seuraavaa korjausta: ”...Vapaan palautteen antaminen on mahdollista...”

29. Suositus – Esivalmisteluvaiheessa ainakin arviomuistiota tai muuta loppuraporttia koskeva kuuleminen on hyvä järjestää suomeksi ja ruotsiksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle väestölle. Usein riittävää on, että tiivistelmä arviomuistion sisällöstä on saatavana ruotsiksi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

30. Suositus – Loppuraporttia koskevan kuulemispalautteen yhteenveto julkaistaan Hankeikkunassa etappina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

31. Suositus – Loppuraporttia koskevasta kuulemispalautteesta julkaistaan Hankeikkunassa kirjallinen arvio.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

PERUSVALMISTELU – SUOSITUKSET

32. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen hankesuunnitelman mukaiset kuulemiset aikataulutetaan lainvalmistelun prosessioppaan mukaisten työvaiheiden mukaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

33. Suositus – Perusvalmistelun aikaisten kuulemisten aikataulut julkaistaan etukäteen Hankeikkunassa etappeina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

34. Suositus – Kuulemisuunnitelman sisällön ja aikataulun ajantasaisuus tarkistetaan tarvittaessa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

35. Suositus – Valmistelun aikana kuullaan suoraan myös niitä ihmisiä sekä yhteisöjä ja niissä toimivia, joita asia ja ratkaisuvaihtoehdot koskevat.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Monet päätökset koskettavat usein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, joiden ääni välittyy heikosti päätöksentekoon. Järjestöillä on tietoa näiden ihmisten tilanteesta ja siitä, millaisia vaikutuksia lainsäädännön muutoksilla voi olla näiden ihmisten elämään. Järjestöjen lisäksi on hyvä kuulla suoraan myös niitä ihmisiä, joita asia koskettaa.

36. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen lausuntopyynnöt, kyselyt ja muut kirjalliset kuulemiset tehdään osittain rakenteisina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

37. Suositus – Perusvalmistelun aikaisissa kuulemisissa esimerkiksi nykytilan ja sen muutostarpeiden, tietopohjan sekä ratkaisuvaihtoehtojen kartoituksesta on monesti tarkoituksenmukaista hyödyntää myös suullisia, keskustelevia kuulemistapoja.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

38. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen aikaiset kuulemiset järjestetään myös ruotsiksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle väestölle.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

39. Suositus – Perusvalmistelun aikainen sidosryhmien kuulemispalaute kootaan yhteenvedoon, joka julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

40. Suositus – Perusvalmistelussa arvioidaan, miten kuulemista voidaan hyödyntää säädöksen seurannassa sen voimaantulon jälkeen.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

LAUSUNTOMENETTELY – SUOSITUKSET

41. Suositus - Lausuntopyyntö ja lausuntomenettelyn toteutus suunnitellaan perusvalmistelun tekevän työryhmän kanssa. Jos esitys on tehty virkatyönä, ainakin keskeiset sidosryhmät osallistetaan lausuntopyynnön valmisteluun, mukaan lukien lausuntomenettelyn jakelulistan määrittelyyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

42. Suositus - Lausuntopyyntö toteutetaan rakenteisena niin, että myös vapaa kommentointi on mahdollista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Vapaa kommentointi tulee aina olla mahdollista.

43. Suositus – Lausuntomenettelyn ajankohta ja aihe julkaistaan ja ilmoitetaan lausuntopyynnön saajille etukäteen ainakin silloin, kun lausuntoaika on pääsääntöä lyhyempi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Lausuntomenettelystä on hyvä tietää etukäteen, etenkin silloin, jos lausuntoaika on lyhyempi. Lyhyempää lausuntoaikaa ei tule käyttää kuin vai erityisen painavista syistä (ks. kysymyksen 3 perustelut).

44. Suositus - Lausuntojen antamiseen varataan niin pitkä aika, että myös muilla kuin sidosryhmien edunvalvojilla ja viranomaisilla on todellinen mahdollisuus osallistua lausuntomenettelyyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

45. Suositus - Ruohonjuuritason toimijoita tai muuten laajempaa yleisöä tavoittelevan lausuntomenettelyn viestintä suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä hankkeen sidosryhmien kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

46. Suositus - Keskustelutilaisuudet, haastattelut sekä verkkokeskustelut ja -kyselyt voivat olla hyviä täydentäviä keinoja ruohonjuuritason palautteen saamiseksi lakiehdotuksesta.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Digitaalisesti toteutettavissa kuulemisissa on huomioitava, että kaikilla väestöryhmillä ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia käyttää digitaalisia välineitä palautteen antamiseen.

47. Suositus - Lausuntoyhteenvedon alussa on tiivistelmä lausuntomenettelyn toteutuksesta ja ehdotuksen asioita tai asiakokonaisuuksia koskevan palautteen päälinjoista. Tämän jälkeen on yhteenveto yksityiskohtaisesta palautteesta asiakohdittain. Saman suuntaisella kannalla olevien perustelut ryhmitellään asiakohdittain.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

48. Suositus - Lausuntopalvelussa olevan rakenteisen palauteaineiston voi tallentaa Excel-tiedostoksi, jolloin rakenteisia ominaisuuksia voi hyödyntää lausuntoyhteenvedon koostamisessa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

49. Suositus - Lausunto- ja muusta kuulemispalautteesta laaditaan arvio, jossa esitettyjä näkemyksiä arvioidaan. Arvio jäsennetään samoin kuin lausuntoyhteenveto, eli lausunnon antajien merkittävät perustelut arvioidaan kunkin perustelukohdan jälkeen.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

50. Suositus - Arvio kuulemispalautteesta julkaistaan jatkovalmistelupäätöksen yhteydessä Hankeikkunassa etappina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

JATKOVALMISTELU JA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSENTEKO – SUOSITUKSET

51. Suositus - Jos lausunnonantaja esittää lausuntomenettelyn jälkeen esityksen sisältöön merkittävästi vaikuttavia uusia kommentteja, niistä viestitään muille sidosryhmille.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

EDUSKUNNAN ASiantuntijakuulemiset – Suositukset

52. Suositus - Suullisen esittelyn tueksi tehdään yleensä tiivis PowerPoint-esitys.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Lausunnon antaja voi itse arvioida tapauskohtaisesti, onko tarpeen laatia PowerPoint -esitys. Erillisen esityksen laatiminen ei ole perusteltua etenkin silloin, jos kirjallinen lausunto on lyhyt ja lausuntoon on jo tiivistä kirjattu keskeiset näkökulmat.

53. Suositus – Vastineessa asiantuntijapalaute, arviot ja esittelevän ministeriön kannat esitetään asiakokonaisuuksittain.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

54. Suositus – Vastineluonnos annetaan tiedoksi ja kommentoitavaksi muille eduskunnan kuulemille asiantuntijoille, jos valiokunta siihen suostuu ja se on aikataulullisesti mahdollista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

55. Suositus – Vastineasiakirja otsikoidaan esimerkiksi: ”HE xx/xxxx vp – X-ministeriön vastine Y-valiokunnalle.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI – Suositukset

56. Suositus – Seurannan painopisteiden ja jälkiarvioitavan sääntelyn valinnassa hyödynnetään kuulemisia ja muuta sidosryhmäyhteistyötä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

57. Suositus – Sidosryhmille kannattaa viestiä ministeriössä suunnitteilla olevasta seurannasta ja jälkiarvioinneista.

Kannatan muutettuna

Perustelut

SOSTE esittää seuraavaa muotoilua: ”Sidosryhmille viestitään ministeriössä suunnitteilla olevasta seurannasta ja jälkiarviointista.”

58. Suositus - Seuranta varten tehtävän sidosryhmäkuulemisen palautteen laatua usein parantaa kuulemisen ajoittaminen kuultaville sopivaan ajankohtaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

59. Suositus – Erityisesti ennen vaalikauden vaihtumista on tarpeen seurata toimialan sääntelyn mahdollisia merkittäviä muutostarpeita ja käydä niistä keskusteluja sidosryhmien kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

60. Suositus – Jo lainsäädäntöhankkeen perusvalmistelun aikana on hyödyllistä kuulla sidosryhmiä seurannan ja mahdollisen jälkiarvioinnin tarpeesta ja toteutuksesta.

Kannatan muutettuna

Perustelut

SOSTE esittää seuraavaa muotoilua: ”Jo lainsäädäntöhankkeen perusvalmistelun aikana kuullaan sidosryhmiä seurannan ja mahdollisen jälkiarvioinnin tarpeesta ja toteutuksesta.”

61. Suositus – Seurannan ja jälkiarvioinnin tiedonkeruussa hyödynnetään kuulemista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

62. Suositus – Seurannan tai jälkiarvioinnin osana järjestetyn kuulemisen, kuten keskustelutilaisuuden tai kyselyn, palautteen yhteenveto julkaistaan Hankeikkunassa esimerkiksi muistiona.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

63. Suositus – Myös jatkuvaluonteisen seurantatiedon riittävä dokumentointi viimeistään seuraavan säädösvalmisteluhankkeen aikana on tärkeätä, jotta sidosryhmät voivat arvioida tiedon oikeellisuutta, vaikutuksia ja merkittävyyttä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

64. Suositus – Mahdollisen jälkiarvioinnin loppuraportti julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

EU-ENNAKKOVAIKUTTAMINEN, EU-SÄÄDÖKSET JA VALTIOSOPIMUKSET – SUOSITUKSET

65. Suositus – Neuvoston kokouksen asialista jaetaan etukäteen tiedoksi valmistelujaoston laajalle kokoonpanolle.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

MUU PALAUTE SUOSITUKSISTA

66. Muut kommentit suosituksista: esimerkiksi ehdotukset kokonaan uusiksi suosituksiksi

-

LIITTEET

67. Kommentit kyselyn laatiminen -liitteestä

-

68. Kommentit kuulemisen kielet -liitteestä

-

69. Kommentit asiakirjajulkisuus, tiedonhallinta, avoimuusrekisteri ja tietosuojakuulemisessa –liitteestä

-

70. Kommentit lakisäätteiset kuulemisvelvoitteet -liitteestä

Muu palaute kuulemisoppaasta

71. Muut kommentit kuulemisoppaan luonnoksesta

Järjestöt edustavat usein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, joiden näkökulmat ja tarpeet jäävät yhteiskunnassa vähemmälle huomiolle. Järjestöillä on syvällistä tietoa näiden ihmisten tilanteista ja siitä, millaisia vaikutuksia lainsäädännön muutoksilla voi olla heidän elämäänsä. Järjestöillä on laaja-alaista asiantuntemusta palvelujärjestelmän toimivuudesta. On tärkeää, että ihmisille ja heitä edustaville järjestöille annetaan aito mahdollisuus tulla kuulluksi, kun heitä koskevia päätöksiä tehdään.

Järjestöjen valtionavustuksiin tehdään massiiviset leikkaukset. Leikkaukset heikentävät järjestöjen toimintaedellytyksiä ja sen myötä mahdollisuuksia osallistua kuulemisiin. Riskinä on, että säädöshankkeet eivät tavoita niitä kohderyhmiä, jotka ovat hankkeen kannalta merkittävimmät.

Vaikuttamistoiminta on monille järjestöille keskeinen osa niiden tehtävää. Järjestöt esimerkiksi antavat lausuntoja, vastaavat erilaisiin kyselyihin, osallistuvat työryhmien työskentelyyn, työpajoihin, asiantuntijapaneeleihin ja kuulemisiin. Lisäksi järjestöt viestivät kohderyhmilleen ajankohtaisista lainsäädäntöhankkeista. Valitettavasti viime vuosina korkeat poliittiset tahot ovat pitäneet ongelmallisena avustusvarojen käyttämistä vaikuttamistoimintaan. Avustusvarojen rajaamisella heikennettäisiin merkittävästi järjestöjen mahdollisuuksia osallistua niiden kohderyhmiä koskeviin lainsäädäntöhankkeisiin. Pitkällä aikavälillä tällaiset rajoitukset voivat heikentää kansalaisyhteiskunnan ja demokratian tilaa.

Perälahti Anne
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry